

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

УДК 378.015.31:17.023.36]:37.013.2(045)

DOI <https://doi.org/10.32782/2412-9208-2025-3-340-349>

BASIC PATTERNS OF MULTICULTURAL EDUCATION OF FUTURE PRIMARY TEACHERS

ОСНОВНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Oksana KUZNETSOVA,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Professor at the Department of
Pedagogy, Psychology,
Primary Education and Educational
Management,
Municipal institution «Kharkiv
humanitarian and pedagogical
academy»
of Kharkiv regional council
7, Rustaveli lane, Kharkiv, 61000,
Ukraine

Оксана КУЗНЕЦОВА

кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки,
психології,
початкової освіти та освітнього
менеджменту,
Комунальний заклад «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
пров. Ш. Руставелі, 7, м. Харків,
61000, Україна

oksanakharkov08@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-4224-5594>

ABSTRACT

The article presents a theoretical analysis of scientific and pedagogical sources aimed at identifying and substantiating the main patterns of multicultural education of future primary school teachers. The relevance of the study is due to the need to understand the patterns of the educational process in the context of modern transformations of Ukrainian society, the requirements of the New Ukrainian School and the needs of the multicultural educational space.

According to the author, patterns that reflect the influence of the cultural environment on the formation of value orientations of the individual are of particular importance, define multicultural interaction as an integral part of the educational process and emphasize the importance of combining education and self-education in conditions of cultural self-determination. As a result of the theoretical analysis, the following patterns were identified: the pattern of consistency of the educational content of the educational process with the multicultural educational environment of an institution of higher pedagogical education, which involves the reflection of national ideals, humanistic and democratic values in

the educational process; at the same time, the teacher becomes a carrier of culture, spirituality and national self-awareness, forming in future teachers the ability to combine belonging to their own culture with openness to other cultural traditions; the regularity of the active involvement of education seekers in intercultural dialogue confirms that the effectiveness of multicultural education largely depends on the level of personal activity and inclusion of education seekers, who act not only as objects of pedagogical influence, but also as full-fledged subjects of educational interaction; the regularity of practical and theoretical interdependence between classroom training, extracurricular activities and pedagogical practice indicates that the effectiveness of multicultural education is not limited only to educational work in the classroom, but needs to be supplemented by real educational situations in which education seekers have the opportunity to apply knowledge, moral values and communication skills in the context of intercultural interaction; the regularity of the gradual formation and development of the personality is based on the awareness that the formation of a teacher as a person is a long, gradual process that requires systematic pedagogical influence, taking into account the age, professional and psychological and pedagogical characteristics of future teachers; the regularity of awareness and harmonious combination of national and universal values in future teachers is based on the idea that the upbringing of a nationally conscious personality does not contradict the formation of openness, tolerance and a humanistic worldview, but, on the contrary, contributes to the formation of a teacher capable of effective intercultural communication in the conditions of a globalized world.

The introduction of the outlined regularities into educational practice will ensure the systematicity, integrity and effectiveness of the process of multicultural education of future primary school teachers.

Key words: *patterns, multicultural education, universal human values, national identity, future primary school teachers, education seekers, institution of higher pedagogical education.*

Вступ. Сучасні трансформаційні процеси в українському суспільстві та інтеграція у світовий освітній простір зумовлюють потребу в оновленні підходів до підготовки майбутніх учителів початкових класів (далі – МУПК). Важливим аспектом цього процесу виступає полікультурне виховання, яке не лише забезпечує формування професійної компетентності педагога нового покоління, а й сприяє розвитку його духовності, толерантності та здатності до міжкультурного діалогу. Саме воно створює умови для гармонійного поєднання національних і загальнолюдських цінностей, утвердження культури взаємоповаги й взаєморозуміння. Особлива роль у цьому належить учителям початкових класів, адже саме вони закладають у свідомість дітей основи ставлення до себе, інших людей, суспільства та світу в цілому.

У цьому контексті доречними є міркування науковців, які наголошують на ролі культури як провідного чинника розвитку особистості й системи освіти. Зокрема, як зазначає Г. Пономарьова: «У сучасних умовах удосконалення та реформування системи вищої освіти важливим питанням є відродження культурно-духовних здобутків вищої школи, перехід до культуротворчої системи освіти в цілому. Необхідність такого

оновлення пов'язана з тим, що тільки піднявшись на вершину національної культури, людина може розкрити для себе загальнолюдські цінності, навчитися розуміти і поважати культурно-духовну спадщину і досягнення інших народів [5, с. 26].

Зважаючи на зазначене, постає необхідність всебічного обґрунтування закономірностей полікультурного виховання МУПК, оскільки саме вони забезпечують цілісність та логіку цього процесу. Виявлення та наукове осмислення цих закономірностей сприятиме глибшому розумінню механізмів становлення національної ідентичності майбутніх учителів, формування в них системи духовно-моральних цінностей, відкритості до культурного розмаїття та здатності ефективно реалізовувати принципи полікультурності у професійній діяльності.

Проблематика визначення теоретико-методологічних основ освітньо-виховного процесу у закладах вищої освіти, зокрема його ключових компонентів – закономірностей і принципів, стала об'єктом всебічного наукового аналізу як українських, так і зарубіжних дослідників. Серед них варто відзначити І. Беха, А. Богуш, Л. Ваховського, М. Драгоманова, І. Зайченка, О. Касьянову, С. Мартиненка, Н. Мойсеюк, Г. Пономарьову, М. Стельмаховича, М. Фіцулу, А. Харківську та інших. У їхніх працях репрезентовано різні наукові підходи до розкриття закономірностей і принципів педагогічної взаємодії, які становлять методологічний фундамент сучасної системи вищої освіти.

Узагальнюючи наукові дослідження, можна констатувати, що закономірності виховання особистості є результатом міждисциплінарних розвідок у галузях педагогіки, психології, соціології та культурології. Проте, незважаючи на значні здобутки науковців, питання виявлення закономірностей полікультурного виховання МУПК залишається актуальним, адже вони ще не систематизовані, потребують конкретизації змісту та виявлення специфіки їх прояву в сучасних умовах глобалізації та інтеграції в європейський освітній простір.

Мета. На основі аналізу науково-педагогічної літератури виявити та теоретично обґрунтувати закономірності полікультурного виховання МУПК.

Методи та методики дослідження. Задля досягнення поставленої мети застосовано комплекс наукових методів, серед яких: аналіз, систематизація, порівняння та узагальнення, що дали змогу вивчити праці вітчизняних і зарубіжних учених щодо визначення загальних закономірностей виховного процесу та особливостей полікультурного виховання; синтез та інтерпретація даних, спрямовані на виявлення змістових і специфічних характеристик закономірностей виховання у межах досліджуваної проблематики; формулювання висновків, які дозволили визначити основні переваги виявлених закономірностей полікультурного виховання МУПК.

Результати та дискусії. У педагогічній науці закономірності завжди посідали особливе місце, оскільки вони відображають узагальнений досвід виховання, окреслюють внутрішні зв'язки між педагогічними явищами й процесами та забезпечують наукову обґрунтованість освітньої практики. На основі аналізу та синтезу результатів досліджень формуються певні закономірності, які, трансформуючись у систему педагогічних принципів, слугують орієнтирами для практичної діяльності педагога. Вони виконують регулятивну функцію, адже визначають логіку, спрямованість та ефективність виховного процесу, надаючи йому цілісності та системності.

Саме з такої позиції С. Гончаренко підкреслює, що «виховання є відносно самостійним педагогічним процесом, який має свої закономірності, обумовлені закономірностями виховання як соціального явища, а також закономірностями розвитку особистості. Закономірності процесу виховання – це науковий конструкт, який в узагальненій формі утримує доцільний спосіб дії педагога стосовно вихованця як учасника суб'єкт-суб'єктної взаємодії» [2, с. 19].

Усвідомлення закономірностей полікультурного виховання МУПК ґрунтується на їхньому трактуванні як «стійких, повторюваних, об'єктивно існуючих істотних зв'язків у вихованні, реалізація яких сприяє забезпеченню ефективності розвитку особистості» [10, с. 235].

У межах нашого дослідження вважаємо, що ефективність системи полікультурного виховання МУПК значною мірою залежить від гармонійної відповідності змісту, форм, методів і засобів освітньо-виховної діяльності культурно-національним особливостям здобувачів освіти, їхнім духовно-моральним орієнтирам і ціннісним установкам. Важливим чинником є також урахування соціокультурних реалій сучасного українського суспільства, що визначають зміст педагогічної взаємодії. Цей процес можливий лише за умов створення у закладі вищої педагогічної освіти полікультурного освітньо-виховного середовища, яке сприятиме інтеграції національного та загальнолюдського, забезпечуючи розвиток особистості майбутнього вчителя як носія культури, здатного до конструктивного міжкультурного діалогу.

Н. Романенко доводить: «Очевидно, саме цілісне полікультурне, емоційно насичене освітнє середовище навчального закладу може виступити умовою розвитку особистостей у багатонаціональному соціумі. ....Результатом функціонування цілісного полікультурного освітнього середовища навчального закладу є випускник, який хотів би і був би здатний зробити усвідомлений вибір своєї подальшої освіти в залежності як від особистих устремлінь, так і від особливостей розвитку регіону і потреби в підготовлених кадрах, здатний адаптуватися в будь-якому національному середовищі і в середовищі будь-якої діяльності» [8, с. 61].

Р. Ніколаєвська переконана: «Полікультурно-освітній простір – це розвиваюча цілісність, структурні компоненти якого використовуються суб'єктами освітнього процесу для засвоєння і трансляції гуманістичних цінностей» [4].

Вважаємо, що узгодження виховного змісту з полікультурним освітньо-виховним середовищем закладу вищої педагогічної освіти забезпечить відображення в освітньому процесі національних ідеалів, гуманістичних засад і демократичних цінностей. У цьому контексті педагог постає не лише організатором освітньої діяльності, а й носієм культури, духовності та національної свідомості, який формує у МУПК здатність поєднувати збереження власної культурної ідентичності з відкритістю до різних культурних традицій і практик міжкультурної взаємодії.

Вищезазначене дозволяє виділити першу закономірність: полікультурне виховання стає ефективним, якщо зміст освітнього процесу узгоджений зі створеним полікультурним освітньо-виховним середовищем закладу вищої педагогічної освіти.

Для забезпечення високої результативності полікультурного виховання МУПК необхідним є не лише засвоєння теоретичних знань про культурне розмаїття, а й активне включення здобувачів освіти у процес безпосередньої міжкультурного діалогу.

В. Євтух стверджує: «Обґрунтовуючи актуальність дослідження проблем міжкультурного діалогу, я серед причин, які спонукають до цього, назвав те, що Україна є країною з поліетнічним складом населення. На її території проживають представники різних народів, носії різних культурницьких традицій. Вони формують своєрідну етнонаціональну структуру населення України, творять його багатоманітну культурну палітру» [3, с. 14].

Участь у діалозі культур сприятиме розвитку толерантності, відкритості до нового досвіду, формуванню навичок конструктивного спілкування та вмінню бачити цінність у різних традиціях і світоглядних позиціях. Це дозволить МУПК не тільки усвідомити значущість власної культурної ідентичності, а й навчитися співпрацювати у багатокультурному суспільстві, що є необхідною умовою професійної діяльності сучасного педагога.

Отже, можемо виділити наступну закономірність досліджуваного явища: полікультурне виховання МУПК стає більш ефективним, якщо відбувається активне залучення у міжкультурний діалог.

В Професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти» зазначено: «Вчитель спільно з батьками, іншими законними представниками здобувачів освіти (далі – батьки) сприяє розвитку здібностей здобувачів освіти, формуванню в них навичок здорового способу життя, дбає про їхнє фізичне і психічне здоров'я; формує в здобувачів освіти усвідомлення необхідності дотримуватися Конституції та

законів України, поважати людську гідність і права людини, захищати суверенітет і територіальну цілісність України; настановленням і особистим прикладом утверджує повагу до суспільної моралі та цінностей, зокрема правди, справедливості, рівності, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства; формує в здобувачів освіти прагнення до взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами» [7, с. 7].

Реалізація означених завдань можлива лише за умови високого рівня теоретичної та практичної підготовки МУПК, його професійної компетентності та педагогічної майстерності. Досягти цього можна шляхом органічного поєднання ґрунтовних знань про культурне різноманіття з безпосереднім досвідом полікультурної взаємодії, що створює умови для формування педагога, здатного працювати у багатокультурному середовищі.

У зв'язку з цим визначаємо наступну закономірність: ефективність полікультурного виховання підвищується, якщо була врахована практико-теоретична взаємозалежність між аудиторною підготовкою, позааудиторною діяльністю та педагогічною практикою.

Ця закономірність засвідчує, що результативність полікультурного виховання не може зводитися виключно до аудиторної діяльності, оскільки воно потребує розширення через практичні виховні ситуації. Саме в них МУПК мають змогу застосовувати набуті знання, морально-ціннісні орієнтири та комунікативні вміння у реальних міжкультурних умовах. Йдеться насамперед про їх активну участь у позааудиторній діяльності, яка включає волонтерські ініціативи, участь у міжкультурних проектах, а також проходження педагогічної практики. У процесі практичної підготовки МУПК отримують можливість безпосередньо реалізовувати здобуті знання й навички у взаємодії з учнями, їхніми батьками та представниками різних культурних спільнот.

Наступна виявлена закономірність полягає у тому, що результативність полікультурного виховання визначається врахуванням етапності розвитку й формування особистості МУПК, що передбачає органічне поєднання їхнього професійного зростання із розвитком духовно-моральних та культурних орієнтирів.

О. Сухомлинська, акцентуючи на поступовому характері формування особистості педагога через гармонійне поєднання знань, ціннісних орієнтацій та практичного досвіду, підкреслює: «Особистісне становлення майбутнього вчителя – це процес його духовного збагачення, який розгортається в часі та ґрунтується на взаємодії освітнього середовища, культури й власної активності здобувача» [9, с. 112].

В. Цина констатує: «Реальний особистісно професійний потенціал майбутнього педагога повинен поступово в ході професійної підготовки

у ВНЗ нарощуватися до рівня просторової області ідеального, визначеного державними освітніми стандартами потенціалу» [11, с. 7].

Виявлена закономірність створює підґрунтя для поступового й послідовного становлення полікультурної компетентності як інтегральної складової професійно-педагогічної підготовки МУПК. Така компетентність розвивається не одномоментно, а формується у тісному зв'язку з професійною зрілістю здобувачів освіти, збагаченням їхнього світогляду, закріпленням ціннісних орієнтацій і здатності ефективно діяти в умовах культурного різноманіття. Для МУПК це має особливу вагу, адже саме вони стають першими наставниками молодших школярів, відкриваючи їм двері до світу знань, формуючи в дітей початкове уявлення про культурні цінності, норми толерантності, взаємоповаги та співжиття в багатокультурному середовищі.

Останньою виявленою закономірністю є те, що ефективність полікультурного виховання визначається гармонійним поєднанням виховання національних і загальнолюдських цінностей у МУПК.

В Концепції розвитку педагогічної освіти передбачено: «сприяння формуванню соціально зрілої особистості педагогічного працівника, прийняттю цінностей громадянського (відкритого демократичного) суспільства, поваги до держави та її правової системи, усвідомлення обов'язку захисту України, національної ідентичності та толерування полікультурності, готовності до трансляції цих якостей учням» [6].

Подібну позицію підтримує Г. Ващенко, який підкреслює, що: «Справжній патріотизм неможливий без усвідомлення загальнолюдських ідеалів, так само як і гуманізм не може існувати без любові до свого народу» [1, с. 56].

Ця закономірність спирається на розуміння того, що виховання свідомого громадянина не суперечить, а навпаки – гармонійно поєднується з розвитком відкритої, толерантної та гуманістично спрямованої особистості МУПК, здатної ефективно взаємодіяти з представниками різних культур у глобалізованому світі.

Висновки. Отже, врахування виявлених закономірностей сприятиме формуванню у МУПК здатності не лише засвоювати та передавати культурні здобутки, а й розвивати готовність до міжкультурного діалогу, толерантного ставлення до різноманіття та усвідомлення цінності власної національної ідентичності, водночас виховуючи в молодших школярів повагу до культурного різноманіття, відкритість до інших культур і почуття національної приналежності. Перспективи подальших досліджень передбачають наукове обґрунтування принципів полікультурного виховання МУПК.

Література

1. Ващенко Г. Виховний ідеал : підруч. для педагогів, виховників, молоді і батьків. Т. 1. 3-тє вид. Полтава : Полтавський вісник, 1994. 190 с.
2. Гончаренко С. У. Педагогічні закони і закономірності. *Педагогічна і психологічна науки в Україні. Загальна середня освіта*. 2012. № 3. С. 11–20.
3. Євтух В. Міжкультурний діалог: ефективний конструкт інтегративного розвитку поліетнічних суспільств. *Політичний менеджмент*. 2009. URL: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/bb921bd1-8219-4fba-b9a5-97b9aa31de7f/content> (дата звернення: 24.09.2025).
4. Ніколаєвська Р. М. Роль полікультурного освітнього збагаченого середовища в формуванні творчої особистості. *Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*. 2011. Вип. 3(4). URL: https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp4/vyhovanna/nikolaevska.pdf (дата звернення: 24.09.2025).
5. Пономарьова Г. Ф. Взаємодія викладача і студента у навчально-виховному процесі педагогічного ВНЗ. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2014. № 45. С. 25–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pipo_2014_45_6 (дата звернення: 24.09.2025).
6. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти : Наказ МОН України від 16 липня 2018 № 776. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 24.09.2025).
7. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : затв. Наказом МОН України від 29.08.2024 № 1225. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-i-lovepdf_merged.pdf (дата звернення: 24.09.2025).
8. Романенко Н. А. Сучасна парадигма створення полікультурного середовища навчального закладу. *Наука і освіта*. 2012. № 5. С. 61–63. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/journals/2012/NiO_5_2012/ped/Rom.htm (дата звернення: 24.09.2025).
9. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем. Київ: АПН України, 2003. 68 с.
10. Фіцула М. Педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. пед. закл. освіти. Київ : «Академія», 2002. 528 с.
11. Цина В. Моделювання процесу формування особистісно професійної зрілості майбутніх педагогів в умовах ВНЗ. *Молодь і ринок*. 2014. № 10. С. 61–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2014_10_14 (дата звернення: 24.09.2025).

References

1. Vashchenko, H. (1994). Vychovnyi ideal [Educational ideal]. Poltava : Poltavskyi visnyk. [in Ukrainian].
2. Honcharenko, S. U. (2012). Pedahohichni zakony i zakonomirnosti [Pedagogical laws and patterns]. *Pedahohichna i psykhologichna nauky v Ukraini. Zahalna serednia osvita – Pedagogical and psychological science in Ukraine. General secondary education*, 3. 11–20. [in Ukrainian].
3. Ievtukh, V. (2009). Mizhkulturnyi dialoh: efektyvnyi konstrukt intehtatyvnoho rozvytku polietnichnykh suspilstv [Intercultural dialogue: an effective construct for the integrative development of multiethnic societies]. *Politychnyi menedzhment – Political managemen*. Retrieved from: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/bb921bd1-8219-4fba-b9a5-97b9aa31de7f/content> [in Ukrainian].
4. Nikolaievskia, R. M. (2011). Rol polikulturnoho osvitnoho zbahachenoho sere-dovyshcha v formuvanni tvorchoi osobystosti [The role of a multicultural educational

enriched environment in the formation of a creative personality]. *Elektronnyi zbirnyk naukovykh prats Zaporizkoho oblasnoho instytutu pisladyplomnoi pedahohichnoi osvity – Electronic collection of scientific papers of the Zaporizhia Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education*, 3(4). Retrieved from: https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp4/vyhovanna/nikolaevska.pdf [in Ukrainian].

5. Ponomarova, H. F. (2014). Vzaiemodiiia vykladacha i studenta u navchalno-vykhovnomu protsesi pedahohichnoho VNZ [Interaction between a teacher and a student in the educational process of a pedagogical university]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity – Problems of engineering and pedagogical education*, 5, 25–36. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pipo_2014_45_6 [in Ukrainian].

6. Pro zatverdzhennia Kontseptsii rozvytku pedahohichnoi osvity : Nakaz MON Ukrainy vid 16 lypnia 2018 № 776 [On approval of the Concept of Development of Pedagogical Education: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated July 16, 2018 No. 776]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedahohichnoyi-osviti> [in Ukrainian].

7. Profesiynyi standart «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity» : zatv. Nakazom MON Ukrainy vid 29.08.2024 № 1225 [Professional standard «Teacher of a general secondary education institution»: approved by Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 29.08.2024 No. 1225]. Retrieved from: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-ilovepdf_merged.pdf [in Ukrainian].

8. Romanenko, N. A. (2012). Suchasna paradyhma stvorennia polikulturnoho sere-dovyshcha navchalnoho zakladu [The modern paradigm of creating a multicultural environment in an educational institution]. *Nauka i osvita – Science and education*, 5, 61–63. Retrieved from: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/journals/2012/NiO_5_2012/ped/Rom.htm [in Ukrainian].

9. Sukhomlynska, O. V. (2003). *Istoryko-pedahohichni protses: novi pidkhody do zahalnykh problem* [Historical and pedagogical process: new approaches to general problems]. Kyiv: APN Ukrainy. [in Ukrainian].

10. Fitsula, M. (2002). Pedahohika [Pedagogy]. Kyiv : «Akademiia». [in Ukrainian].

11. Tsyna, V. (2014). Modeliuvannia protsesu formuvannia osobystisno profesinnoi zrilosti maibutnykh pedahohiv v umovakh VNZ [Modeling the process of forming personal and professional maturity of future teachers in a university setting]. *Molod i rynek – Youth and the market*. 10. 61–66. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2014_10_14 [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті здійснено теоретичний аналіз науково-педагогічних джерел, спрямований на виявлення та обґрунтування основних закономірностей полікультурного виховання майбутніх учителів початкових класів. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення закономірностей виховного процесу в контексті сучасних трансформацій українського суспільства, вимог Нової української школи та потреб полікультурного освітнього простору.

На переконання автора, особливого значення набувають закономірності, що відображають вплив культурного середовища на становлення ціннісних орієнтацій особистості, визначають полікультурну взаємодію як невід’ємну складову освітнього процесу та підкреслюють важливість поєднання виховання і самовиховання в умовах культурного самовизначення. У результаті проведеного теоретичного аналізу виявлено такі закономірності: закономірність узгодженості

виховного змісту освітнього процесу полікультурному освітньо-виховному середовищу закладу вищої педагогічної освіти, що передбачає відображення в освітньому процесі національних ідеалів, гуманістичних і демократичних цінностей; при цьому педагог постає носієм культури, духовності й національної самосвідомості, формуючи у майбутніх учителів здатність поєднувати приналежність до власної культури з відкритістю до інших культурних традицій; закономірність активного залучення здобувачів освіти у міжкультурний діалог підтверджує, що результативність полікультурного виховання значною мірою залежить від рівня особистісної активності та включеності здобувачів освіти, які виступають не лише об'єктами педагогічного впливу, а й повноправними суб'єктами освітньої взаємодії; закономірність практико-теоретичної взаємозалежності між аудиторною підготовкою, позааудиторною діяльністю та педагогічною практикою засвідчує, що ефективність полікультурного виховання не обмежується лише навчальною роботою в аудиторії, а потребує доповнення реальними виховними ситуаціями, у яких здобувачі освіти мають можливість застосовувати знання, моральні цінності та комунікативні навички в контексті міжкультурної взаємодії; закономірність поступового формування та розвитку особистості ґрунтується на усвідомленні того, що становлення педагога як особистості є тривалим, поетапним процесом, який потребує системного педагогічного впливу, врахування вікових, професійних і психолого-педагогічних особливостей майбутніх учителів; закономірність усвідомлення та гармонійного поєднання національних і загальнолюдських цінностей у майбутніх учителів спирається на ідею, що виховання національно свідомої особистості не суперечить формуванню відкритості, толерантності та гуманістичного світогляду, а, навпаки, сприяє становленню педагога, здатного до ефектively міжкультурної комунікації в умовах глобалізованого світу.

Упровадження в освітню практику окреслених закономірностей забезпечить системність, цілісність і результативність процесу полікультурного виховання майбутніх учителів початкових класів.

Ключові слова: закономірності, полікультурне виховання, загальнолюдські цінності, національна ідентичність, майбутні учителя початкових класів, здобувачі освіти, заклад вищої педагогічної освіти.

Дата надходження статті: 06.10.2025

Дата прийняття статті: 14.11.2025

Опубліковано: 29.12.2025